

ВІННИЦЬКИЙ КООПЕРАТИВНИЙ ІНСТИТУТ

Кафедра гуманітарних, економічних та фінансово-облікових дисциплін

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до самостійної роботи з дисципліни
ОК 5. - «Цивільний захист»
для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня
за спеціальністю 073 «Менеджмент»

Вінниця – 2023

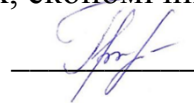
Вітенко З.Р. Методичні рекомендації до самостійної роботи з дисципліни «Цивільний захист» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня за спеціальністю 073 Менеджмент. Вінниця. ВКІ. 2023. 12 с.

Методичні рекомендації до самостійної роботи розглянуто та схвалено на засіданні кафедри гуманітарних, економічних та фінансово-облікових дисциплін

Протокол № 1 від «30» серпня 2023 р.

В.о. завідувача кафедри гуманітарних, економічних

та фінансово-облікових дисциплін

Тетяна ГРИНЧУК

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Основними завданнями самостійної роботи студентів є підготовка і виконання поточних навчальних практичних завдань, а також самостійне вивчення окремих розділів дисципліни під керівництвом викладача.

Самостійна робота студентів (СРС) повинна активізувати засвоєння знань лекційного матеріалу та забезпечити їх розвиток за рахунок опрацювання різних теоретичних джерел та нормативно-правової бази предмету «Цивільний захист».

СРС реалізується як у формі аудиторних занять (лекцій, семінарів, практичних занять) та індивідуальних консультацій так і в вивченні теоретичних питань з використанням навчально-методичних посібників та нормативних актів в позаурочний час.

Мета самостійної роботи здобувачів освіти – доповнити вивчення навчальної дисципліни – Цивільний захист та сформування вміння і навиків засвоювати новітні теорії, методи і технології з прогнозування НС.

Завдання самостійної роботи здобувачів освіти – засвоїти знання з курсу, закріпити та систематизувати здобуті вміння, навички, навчитися їх застосовувати під час визначення рівня ризику та обґрунтування комплексу заходів, спрямованих на відвернення НС.

Зміст самостійної роботи здобувачів освіти з дисципліни – Цивільний захист визначається навчальною програмою цієї дисципліни, методичними матеріалами, а також рекомендаціями викладача.

Самостійна робота здобувачів освіти забезпечується відповідними навчально-методичними засобами, що передбачені для вивчення «Цивільного захисту»: підручниками, посібниками, монографіями та періодичними виданнями.

Здобувачі освіти, що розпочинають вивчати навчальну дисципліну – Цивільний захист, повинні бути поінформовані викладачем про організацію самостійної роботи, її види, терміни виконання, форми перевірки, систему оцінювання.

Перелік пропонує для самостійної роботи завдань, форми організації самостійного навчання, термін виконання, як і критерії оцінювання виконання цих завдань визначаються викладачем кафедри під час розробки робочої програми навчальної дисципліни.

Організація процесу та змісту самостійної роботи здійснюються викладачами кафедри.

Оцінки (бали), що одержані з навчальної дисципліни за виконання різних видів самостійної роботи, фіксуються викладачами та доводяться до відома здобувачам освіти.

Завдання самостійної роботи студента поділяються на обов'язкові та вибіркові, виконуються у відповідні терміни.

Обов'язкові завдання виконуються кожним здобувачем освіти у процесі вивчення дисципліни, а вибіркові завдання виконуються за бажанням здобувача освіти.

2. САМОСТІЙНА РОБОТА

Розрахунок годин, що відведено на самостійну роботу

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Тема 1. Роль і місце цивільного захисту в державній системі захисту населення. Кодекс цивільного захисту України.	6	8
2	Тема 2. Моніторинг та сценарний аналіз виникнення і розвитку НС.	6	8
3	Тема 3. Єдина державна система запобігання і реагування на надзвичайні ситуації. Організаційна структура сил цивільного захисту України.	6	8
4	Тема 4. Планування заходів цивільного захисту.	6	8
5	Тема 5. Характеристика осередків ураження в умовах НС воєнного характеру.	6	8

6	Тема 6. Характеристика осередків ураження в умовах НС техногенного та природного характеру.	6	8
7	Тема 7. Оцінка обстановки	6	8
8	Тема 8. Забезпечення заходів і дій в межах єдиної системи цивільного Захисту.	6	8
9	Тема 9. Основні способи і принципи захисту населення в умовах НС.	6	8
10	Тема 10. Організація і проведення рятувальних та інших невідкладних робіт в умовах надзвичайних ситуацій.	6	8
	Разом	60	80

Теоретичні питання для опрацювання

Тема 1. Правові та організаційні основи та принципи цивільного захисту. Основи державної політики у сфері ЦЗ. Система Цивільного захисту України як система загальнодержавних засобів по захисту населення, територій від небезпек природного, техногенного або військового походження.

Тема 2. Діяльність з моніторингу і прогнозування надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру.

Транспортні аварії, пожежі (вибухи), Аварії з викидом (загрозою викиду) СДОР і БНР, аварії з викидом (загрозою викиду) РР. Фактори ураження джерел надзвичайних техногенних ситуацій за генезисом. Визначення НС та їх класифікація.

Тема 3. Спеціалізовані професійні аварійно-рятувальні служби, діяльність яких пов'язана з організацією та проведенням гірничорятувальних робіт. Повноваження оперативно-рятувальної служби ЦЗ. Добровільні формування ЦЗ.

Тема 4. Особливості планування дій персоналу щодо локалізації і ліквідації аварійних ситуацій і аварій на ПНО та пом'якшення їхніх

наслідків. Вимоги до складання та змісту аналітичної і оперативної частини плану локалізації і ліквідації аварійних ситуацій.

Тема 5. Класифікація вибухо-пожежонебезпечних зон. Характеристика ступенів руйнування. Визначення категорій приміщень, будинків і споруд за вибухо-пожежною та пожежною безпекою. Визначення ступеню їхньої вогнестійкості. Оцінка масштабу і характеру (виду) пожежі, прогнозування її розвитку, швидкості та напрямку поширення, площі зон задимлення і часу зберігання диму.

Тема 6. Превентивні заходи щодо зниження масштабів радіаційного та хімічного впливу на ОГ та АТО. Визначення комплексу заходів захисту персоналу і матеріальних цінностей ОГ та АТО у разі виникнення аварії на радіаційно чи хімічно небезпечному об'єкті.

Тема 7. Характеристика зон затоплень, які виникають під час руйнування підпірних споруд (греблі) водосховищ. Визначення параметрів, характеру руху хвилі прориву при повному руйнуванні підпірних споруд водосховища. Розрахунок хвилі прориву при частковому руйнуванні греблі. Порядок нанесення на карту ділянки затоплення місцевості.

Тема 8. Поняття державного резерву, його склад, призначення. Єдина система державного резерву України. Бюджетні та позабюджетні джерела формування резервного фонду. Утримання і розвиток системи державного резерву. Фінансування операцій, пов'язаних з накопиченням (приростом), поновленням матеріальних цінностей державного резерву.

Тема 9. Вибір ефективного заходу (проекту) за сукупністю економічних та екологічних показників. Економічний ефект від застосування заходів захисту населенні і територій від НС та його розрахунок. Визначення та розрахунок терміну окупності проекту.

Тема 10. Дегазація та порядок її проведення. Дегазуючі речовини. Дезінфекція та порядок її проведення. Санітарна обробка. Повна санітарна обробка.

ПІДГОТОВКА ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Підсумковий контроль проводиться відповідно до робочої програми навчальної дисципліни та містить теоретичні та тестові варіанти завдань.

Під час виконання теоретичних завдань слід звернути особливу увагу на академічний стиль викладу матеріалу, логічність та послідовність опису відповідних завдань.

Виконання тестових завдань потребує уважного розмежування понятійно-категоріального апарату у даній навчальній дисципліні, оскільки варіанти відповідей містять близькі за значенням поняття і терміни.

Контрольні питання для підсумкового контролю

1. Структура і завдання ЦЗ України.
2. Сили ЦЗ і порядок їх формування.
3. Визначення надзвичайних ситуацій (НС) і їх класифікація.
4. Виробнича аварія
5. Транспортна аварія.
6. Радіаційнонебезпечні об'єкти.
7. Хімічнонебезпечні об'єкти.
8. Пожежо- та вибухонебезпечні об'єкти.
9. Гідродинамічні аварії.
10. Ліквідація наслідків аварій і катастроф.
11. Надзвичайні ситуації терористичного походження.
12. Пожежі та їх наслідки.
13. Основні способи гасіння пожеж.
14. Об'єкти комунального господарства.
15. Евакуація людей із районів пожежі в сільській місцевості.
16. Землетрус: визначення, ступінь небезпеки, заходи захисту.
17. Затоплення: визначення, ступінь небезпеки, заходи захисту.

18. Снігові замети: визначення, ступінь небезпеки, заходи захисту.
19. Урагани: визначення, ступінь небезпеки, заходи захисту.
20. Блискавка: уражаюча дія, запобігання ураження.
21. Зсуви: визначення, ступінь небезпеки, заходи захисту.
22. Елементи ядерної фізики.
23. Ядерна зброя: визначення, основні характеристики, класифікація.
24. Ударна хвиля ядерного вибуху: визначення, кількісна характеристика, уражаюча дія, захист.
25. Світлове випромінювання ядерного вибуху: визначення, кількісна характеристика, уражаюча дія, захист.
26. Осередок ядерного ураження.
27. Проникаюча радіація ядерного вибуху.
28. Радіоактивне забруднення місцевості при ядерному вибуху.
29. Електромагнітний імпульс ядерного вибуху: визначення, уражаюча дія, захист.
30. Особливості радіоактивного забруднення при аварії на АЕС.
31. Радіаційні ураження людей і тварин.
32. Вплив радіоактивних речовин на рослини.
33. Забруднення радіоактивними речовинами продуктів, кормів і води.
34. Коротка характеристика осередку хімічного ураження.
35. Види отруйних речовин і їх класифікація.
36. Нервово-паралітичні отруйні речовини (ОР): види, вплив на організм людини, заходи захисту.
37. Отруйні речовини загальноотруйної дії: види, вплив на організм людини, захист.
38. Шкірно-нарівні ОР: види, вплив на організм людини, заходи захисту.
39. Задушливі ОР: види, вплив на організм людини, заходи захисту.
40. Психохімічні ОР: види, вплив на організм людини, заходи захисту.
41. Характеристика токсичності отруйних речовин.
42. Токсини і фітотоксиканти.

43. Сильнодіючі отруйні речовини (СДОР): визначення, види, властивості.
44. Зараження отруйними речовинами і сильнодіючими речовинами місцевості, кормів, продуктів, води.
45. Характеристика осередку біологічного ураження.
46. Біологічні засоби ураження людей і тварин.
47. Хвороби та шкідники сільськогосподарських культур.
48. Одиниці радіоактивності, доза вимірювання.
49. Експозиційна доза. Потужність експозиційної дози.
50. Поглинута й еквівалентна дози.
51. Методи визначення іонізуючих випромінювань.
52. Класифікація дозиметричних приладів.
53. Прилади радіаційної розвідки і контролю радіоактивного забруднення
54. ДП-5А, ДП-5Б, ДП-5В.
55. Комплект індивідуальних дозиметрів ДП-22В і ДП-24.
56. Комплект індивідуальних дозиметрів ІД-1.
57. Комплект індивідуальних дозиметрів ДК-02.
58. Прилад хімічної розвідки ВПХР: призначення, порядок користування.
59. Прилад хімічної розвідки медичної і ветеринарної служб ПХР-МВ: призначення, порядок користування.
60. Основи оцінки радіаційної обстановки при ядерному вибуху.
61. Оцінка радіаційної обстановки при аварії на АЕС.
62. Оцінка хімічної обстановки при зараженні отруйними речовинами.
63. Оцінка обстановки в осередку ураження, утвореного сильнодіючими отруйними речовинами.
64. Оцінка пожежної обстановки.
65. Укриття населення в захисних спорудах, сховища (призначення, класифікація).
66. Протирадіаційні укриття: призначення, класифікація. Простіші укриття.

67. Основні заходи і засоби захисту населення і територій (евакуаційні заходи).
68. Засоби індивідуального захисту органів дихання: призначення, види.
69. Основні марки протигазів.
70. Засоби індивідуального захисту шкіри: призначення, види.
71. Медичні засоби індивідуального захисту.
72. Захист населення у разі аварії на АЕС.
73. Визначення стійкості роботи об'єктів. Фактори, що впливають на стійкість об'єкту.

Рекомендована література

Базова

1. Варивода К. С., Горденко С. І. Цивільний захист : підручник. Переяслав., 2020. – 596 с.
2. Закон України „Основи законодавства України про охорону здоров’я“, 1992;
3. Закон України „Про правовий режим надзвичайного стану“, 2000;
4. Кодекс цивільного захисту України № 5403-VI від 02.10.2012.
5. Наказ МВС України «Про затвердження Класифікаційних ознак надзвичайних ситуацій» від 06.08.2018 № 658
6. Наказ МВС України «Про затвердження Методики планування заходів з евакуації» від 10.07.2017 № 579 (zareestrovano в Міністерстві юстиції України 01 серпня 2017 р. за № 938/30806)
7. Наказ МВС України «Про затвердження Положення про штаб з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації та Видів оперативно-технічної і звітної документації штабу з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації» від 26.12.2014 № 1406
8. Організаційні та правові аспекти забезпечення безпеки і стійкості критичної інфраструктури України : аналіт. доп. / [Бобро Д. Г., Іванюта С. П., 13 Кондратов С. І., Суходоля О. М.] / за заг. ред. О. М., Суходолі. – К. : НІСД, 2019. – 224 с
9. Охорона праці та цивільний захист : підручник / За ред. О. Г. Левченка. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 420 с.

Допоміжна

10. Безпека людини у сучасних умовах : монографія / В. В. Березуцький та ін. Харків., 2018. – 208 с.
11. Цивільний захист у схемах : навч. посіб. / А. О. Собакарь, Д. Г. Казначеев, В. Д. Поливанюк, О. І. Бойко. Дніпро., 2018. – 142 с.

12. Несенюк Л. Савченко О. Методи оцінювання ефективності функціонування систем протипожежного захисту / Л. Несенюк, О Савченко // Науковий вісник: Цивільний захист та пожежна безпека - N 2(14) – 2022 – С.134 -143.

Інформаційні ресурси

13. Офіційне Інтернет-представництво Президента України
<http://www.president.gov.ua/>.
14. Верховна Рада України <http://www.rada.gov.ua/>.
15. Кабінет Міністрів України <http://www.kmu.gov.ua/>.
16. Міністерство освіти і науки України <http://www.mon.gov.ua/>.
17. Міністерство екології та природних ресурсів України
<http://www.menr.gov.ua/>.
18. Державна служба України з надзвичайних ситуацій
<http://www.dsns.gov.ua/>.
19. Рада національної безпеки і оборони України <http://www.rnbo.gov.ua/>.
20. Постійне представництво України при ООН <http://ukraineun.org/>.